

MEDICINA LEGALĂ ȘI ÎNCEPUTURILE MODERNITĂȚII ÎN ROMÂNIA

Dr. Octavian Buda, Dr. Vladimir Beliş

Abstract: This paper explores the beginnings of forensic medicine in the Romanian territories since the late Middle Ages. It presents accounts and historical documents that significantly contributed to the development and evolution of legal medicine as a science in our country. As pioneers in the development of forensic legislation and practice in Romania, are to be mentioned: the Voivodes Vasile Lupu and Matei Basarab from the XVIIth century, as well as doctors and legal experts like Mateo Muriano, Prospero Farinacci, Constantin Hepites, Carol Davila, Iacob Felix, Alexandru Sutz, Mina Minovici and others.

Keywords: Legal Medicine, Vasile Lupu and Matei Basarab Customs, Forensic practice in Romania

Se pare că primul medic care a folosit denumirea de „*medicină legală*” a fost italianul Paolo Zacchia, medic al papei Inocențiu al X-lea, consultant al tribunalului ecleziastic (*Rota Romana*) și savant multilateral de vocație renescentistă. Enciclopedismul acestuia i-a conferit numele de „*Omniscius*”. În cele 10 volume ale tratatului *Questiones medico-legales* apărute în jurul anului 1666, el abordează capitolele clasice ale medicinei legale la care anexează și 85 de păreri și decizii ale curții ecleziastice *Rota Sacra*.

Cristalizarea medicinei legale ca specialitate medicală de sine stătătoare începe odată cu permanentizarea obiceiului justiției de a solicita ajutorul unor persoane cu experiență (medici, chirurghi, moașe) pentru judecarea proceselor privind viața, integritatea corporală și sănătatea omului, explicarea infracțiunilor. Apelul la acești specialiști, sporadic până în secolul al XV-lea, începe să fie reglementat juridic în secolul al XVI-lea (1532, *Constitutio Criminalis Carolinae*) și secolul al XVII-lea (1603, *Edictul din Nantes*; 1656, *Praxis Criminalis*) pentru ca apoi să fie fundamentat pe baze științifice în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, o dată cu integrarea medicinei legale în învățământul medical. Din această epocă datează lucrarea lui Fortunato Fidelis „*De Relationibus Medicorum Libri Quator*” care poate fi considerată drept primul tratat de medicină legală (Smith, 1954; Clark, Crawford, 1994).

Până la Revoluția franceză din anul 1789, cadrul procedural penal nu era favorabil dezvoltării expertizelor medicale (dezbaterile erau adesea secrete, acuzatul fiind lipsit de apărare, iar mărturia inculpatului, considerată „*regina probelor*” era adesea smulsă prin tortură etc.). În secolul al XIX-lea procedura judiciară încetează să mai fie secretă și devine publică, și de aceea opiniile experților li se solicită o cât mai mare rigoare,

imparțialitate, cinste și probitate științifică. Dezvoltarea unei categorii de specialiști medicali specializați (medicină legală) a exercitat la rândul ei o influență reciprocă asupra dezvoltării concepțiilor de drept și procedură juridică (spre exemplu, alienatul mintal, nebunul – scapă de rigorile justiției, pruncuciderea ajunge să beneficieze de o pedeapsă mai blândă decât omorul, anomaliile sexuale beneficiază de o interpretare mai justă) și asupra îmbogățirii și diversificării probelor științifice utilizate în cauze judiciare (de exemplu în stabilirea cauzei morții, a identității persoanei, a filiației, a elucidării mecanismelor diverselor vătămări și crime).

În învățământul medical, medicina legală apare mai întâi ca o disciplină secundară, predată în cadrul altor catedre (precum anatomie patologică, igienă, toxicologie, psihiatrie) și numeroși medici, cu alt profil de bază au adus contribuții esențiale în dezvoltarea medicinei legale. Iată câteva exemple: la Paris, Mateo Joseph Orfila (1787-1853), apoi Alphonse Devergie (1798-1879) au fost concomitent profesori de chimie, respectiv de dermatologie și de medicină legală. Auguste Ambroise Tardieu (1818-1879) a fost patolog, igienist și medic legist cu preocupări de psihiatrie judiciară. Alexandre Lacassagne (1843-1924) și Paul Camille Brouardel (1837-1906) – acesta din urmă fiind mentorul lui Mina Minovici – s-au ocupat de asemenea și de probleme de igienă și de medicină legală. Astfel, medicul legist ajunge să aibă o vocație complexă, îmbrățișând un fel de enciclopedism medical, o gândire holistică – unică printre ramurile medicinei (Curran, 1980; Sanbar, 2004).

În țările germane, pe lângă legăturile medicinei legale cu igiena, se consolidează orientarea anatomică și morfopatologică; se editează cărți de diagnostic pe cadavru – în anul 1858 de către berlinezul Johann Ludwig Casper (1796-1864) și cunoscutul atlas de medicină legală publicat la Viena în 1878 de Eduard von Hofmann (1837-1897). Această orientare a fost continuată de Albin Haberdar (1868-1933) la Viena, de Fritz Strassmann (1858-1940) la Berlin și alții (Buda, Beliș, 389-400).

*

* *

Primele elemente de medicină legală în țara noastră le găsim în legiuirile lui Matei Basarab și Vasile Lupu și anume în „*Cartea românească de învățătură de la pravilele împărătești*”, tipărită la Iași în anul 1646 și „*Îndreptarea legii*” tipărită la Târgoviște în anul 1652. În aceste legiuiri redactate într-un stil aproape identic, se fac referiri cu privire la expertiza în cazurile de otrăvire, rănire, nebunie, deflorare, sodomie sau surdo-mutitate. Sunt indicați medicii care puteau să facă astfel de expertize, precum și modul cum acestea trebuiau executate. Sunt enumerate o serie de infracțiuni cum ar fi pruncuciderea, atentatele împotriva moravurilor, incestul, sodomia, violul, sugrumarea, rănirile și otrăvirile, care fac parte din preocupările medicinei legale. Din cele două pravile aflăm că situația din punct de vedere sanitar în cele două țări era precară. Pentru a-și îngriji sănătatea și a se vindeca, oamenii chemau în ajutor vraci (medici) fie doctori în medicină, fie nedoctori, fie bărbieri,

moașe și femei pricepute la moșit, și descântători (Bologa, Milcu, 1972, 216).

Medicii, puțini la număr, erau aduși din străinătate și trăiau mai ales în mediul curților domnești. Astfel, știm de prezența lui Mateo Muriano – un doctor venețian de la curtea lui Ștefan cel Mare. Populația nu avea nici cele mai elementare cunoștințe despre boli sau tratamentul lor. Pentru vindecare se făcea apel la vrăjitorie, descânțece, farmece dar și la medicamente – prescrise chiar în accepțiunea modernă a termenului (Samarian, 1932, 5). Printre bolile enumerate de documentele vremii se pomenesc otrăvirea, rănirea, surzenia, muțenia, sifilisul, nebulnia, beția, blenoragia, litiția biliară, epilepsia și unele boli contagioase ca ciuma, dizenteria, febra tifoidă, variola, erizipelul (Vătămanu, 1966;

Fig. 1 Vasile Lupu (1595-1661) și Pravila de la 1646

Barbu, 1967). Se discută și unele simptome ca de exemplu vărsătura și se face distincție între voma alcoolică și voma care ține de o altă boală, prevăzându-se în acest sens pedepse pentru alcoolism. Pravilele sunt practic primele legiuri care conțin norme cu caracter laic și medico-legal (Bologa, Milcu, 1972, 260).

Se cunoaște astfel existența unei pravile, *prima apărută în limba românească*, care este de origine bisericească, ce conține legislații canonice (în legătură cu viața preoților și călugărilor) și care abordează și reglementări ale responsabilității legate de cazurile de moarte ivite la copii, deci primele elemente de medicină legală în literatura juridică românească. Această pravilă a fost inițial dăruită muzeului din Sighetul Marmăției de

către preotul Artemie Anderco din comuna Ieud (de aceea această prăvilă se mai numește și *Pravila de la Ieud*). Cu ocazia unei expoziții, pravila va ajunge și în mâinile lui Andrei Bârsceanu, folclorist român, director al Astrei între anii 1911-1922, apoi vicepreședinte al Academiei Române în anul 1922, și care o va face cunoscută publicului. Mai târziu C. A. Spulber din Cernăuți transcrie manuscrisul chirilic și, studiind mai îndeaproape textul, ajunge la concluzia că datarea trebuie să fie din 1563 (în fapt, redactarea pravilei este mai veche, de pe la 1500-1507, ea fiind alcătuită după *Nomokanon*-ul grecesc al lui Joannes Nesteutes).

Fig. 2 Matei Basarab (1580-1654) și Pravila de la 1652

De o importanță covârșitoare pentru istoria medicinei legale sunt însă pravilele lui Vasile Lupu și respectiv Matei Basarab. Pravila moldovenească a lui Lupu sau „*Cartea Românească de Învățătură de la Pravile Împărătești*” a fost tipărită la anul 1646, la Iași, în tipografia Mănăstirii Trei Ierarhi, sub supravegherea mitropolitului Varlaam. Nu este o lucrare originală (având ca izvoare legea agrară bizantină de la sfârșitul sec. VII și începutul sec. VIII) ci reprezintă o traducere în limba română efectuată de logofătul Eustratie după un text din limba greacă, care mai prelucrează și opera juristului italian Prospero Farinacci sau Farinaccius (1544-1618) „*Praxis et Theoricae criminalis*” scrisă în limba latină și tipărită în mai multe ediții la Veneția între 1609-1614, apoi la Lyon în 1616 și ulterior la Anvers în 1620. Pravila cuprinde două părți:

- prima parte, împărțită pe pricini (capitole), având 252 articole;

- a doua, în care materialul este împărțit în „glave” (capitole), având 1002 articole.

Se pune problema dacă textul tradus s-a raportat la situația social-economică a Moldovei din sec. XVIII. În această privință, Ștefan Longinescu opina că logofătul Eustratie ar fi adus o slabă contribuție personală, rolul acestuia rezumându-se mai mult la acela de traducător.

Iatroistoricul clujean Valeriu Bologna a susținut în schimb, că „*pravila n-a fost doar o simplă copie după textul lui Farinacci, ci conține unele schimbări dictate de condițiile istorico-sociale din acel timp*”. La aceasta adăugăm și observația lui Dimitrie Cantemir care în „*Descriptio Moldavie*” scria că „*Vasile Lupu a luat această legiuire la care a adăugat și din obiceiul pământului*”. Pravila lui Vasile Lupu va rămâne în vigoare cel puțin un secol și jumătate, adică până la apariția Regulamentului Organic din 1831-1832 al autorităților rusești.

„*Îndreptarea legii*” sau „*Pravila cea Mare*” (numită astfel spre a fi deosebită de „*Pravila Mică*” – cea cu conținut religios scoasă la Govora, 1640) a fost tipărită în anul 1652, după *Nomokanon*-ul lui Mihail Malaxos, la Târgoviște, în epoca lui Matei Basarab, la îndemnul mitropolitului Teofil. Pravila muntenească este aproape identică, sub aspectul stilului, cu cea moldovenească. Ea reprezintă o traducere din limba elenă făcută de Daniil Panoneanul cu ajutorul grecilor Ignatie Petritis și Pantelimon Ligaridis din Chios. Și totuși, această pravilă are un conținut mai larg, ceva mai variat decât pravila moldovenească. Ea are o parte canonic-civilă, o parte penală și conține o serie de elemente medicale, mai ales în prima parte, partea penală fiind asemănătoare cu pravila lui Vasile Lupu, care a fost chiar izvorul de inspirație pentru legiuitorul muntean. Putem considera aceste pravile drept coduri de drept privat și penal, valabile practic pentru acea epocă. În afară de legiuirile pe care le prevedeau – derivate din cele antice, romane – ele conțin și elemente de medicină legală care se întrepătrund condițiilor și împrejurărilor sociale din țările române din epoca sec. XVII (Beliș, 1995).

Deși Pravilele lui Matei Basarab și Vasile Lupu prevăd chemarea medicului în moartea violentă, în realitate acesta nu era întreat de autorități nici măcar în cazuri de răniri, loviri sau alte accidente.

După Pravile

Prima autopsie cunoscută la noi se pare că a fost cea efectuată prințului Duca Vodă la Lwov în anul 1685 și este descrisă cu amănunte de către cronicarul Nicolae Costin.

În această perioadă apare „*Engrafonul*” care constituie primul și cel mai simplu act cu caracter medico-legal. El certifică boala și își are originea odată cu înființarea unei societăți numită „*Cutia milosteniei*”, care din fondurile ei distribuia ajutoare celor nevoiași. Această operație se făcea numai pe bază de anaforale, adică rapoarte controlate de domnitori, în care se notează cu mare grijă și răspundere motivele pentru care cineva

are drept la ajutor. Printre aceste motive, cele de ordin medical sunt cele mai numeroase. Se poate trage concluzia că în multe cazuri se invocă boala sau sfatul medicilor pentru obținerea unor avantaje, dar niciodată nu se aduce în acest sens vreun act scris, chiar și de către doctorii care să întărească afirmațiile respective.

Până la începutul sec. al XIX-lea nu se întâlnesc acte sau dovezi juridice în care cuvântul unui medic specialist să fi fost ascultat, chiar și atunci când justiția avea directă nevoie. În justiția vremurilor sec. XVII-XVIII probele se administrau direct prin acte, cercetări la fața locului, dar și cu mărturii, iar cele mai importante probe erau cele obținute pe baza jurământului sub incidența cărții de blesteme (Gomoiu, 1923).

Medicina legală în perioada modernă

În primăvara anului 1812 se îmbolnăvește un doctor, *Valentin Onușrie*, care vroia să meargă la tratament „înăuntru”, adică în Austria. Pentru a obține permisiunea de a trece granița se adresează Divanului și ca să se dovedească că este bolnav, el aduce mărturia scrisă a trei medici – dintre cei mai de seamă din București. Această mărturie scrisă are valoare de certificat și este poate primul care se întâlnește la noi. S-a născut așadar dintr-o necesitate juridică și purta numele mai sus-amintit de *Engrafon* sau *Atestat*.

O autopsie timpurie cu caracter medico-legal pe care o întâlnim la noi s-a făcut la 6 februarie 1832. În noaptea de 27 ianuarie a murit subit un anume Anastase Bekerî. Moartea lui fiind considerată suspectă s-a ordonat efectuarea autopsiei – ce s-a făcut la 6 februarie 1832. Cu acest prilej s-a încheiat următorul proces verbal:

„Subsemnații doctori în medicină, membri ai Comitetului Medical din București, în urma avizului colegului nostru dr. H. Gusi, însărcinat de Serviciul arondismentului culorii albastre, am fost aduși în mahalaua Doamna Bălașa nr. 2.398, însoțiți de comisarul cartierului și de pitarul Ioniță, delegat al Comitetului Carantinelor, pentru a efectua autopsia cadavrului dl. Anastase Bekerî, mort subit la 27 ianuarie 1832 la prima oră a dimineții. Autopsia ne-a dat următoarele:

I. Examen exterior: vârstă aproximativ 50 ani, talie mijlocie, bine făcut, temperament bilio-sanguin; brațul stâng prezintă o mică cicatrice fără importanță.

II. Examenul intern: la deschiderea craniului, toate venele meningelui erau pline de sânge, între duramater și arahnoidă existau aderențe importante și o mare cantitate de limfă coagulată. Arterele de la baza craniului erau calcificate. Ventriculele creierului erau umplute cu o serozitate sanguină și plexul coroid prezenta același stadiu. Și cerebelul era înconjurat de serozitate. Substanța cerebrală era de o consistență naturală, numai că vasele erau pline cu sânge. Pieptul lat, pleurele puternic aderente la pulmonii umpluți cu un sânge puțin spumos. Pericardul conține aproximativ 300 ml. de lichid. Crosa aortică este calcificată, inima foarte dezvoltată în comparație cu talia. Auriculele drepte pline de sânge negru ca și cele două ventricule. Consistența organului era moale și în totalitate era hipertrofiat. Abdomenul: meteorizat, stomacul umflat și de culoare cenușie. În timpul

examinării splinei, stomacul s-a rupt spontan, eliminând în cavitatea abdominală întregul său conținut. Acesta nu suferise încă nicio transformare pe când structura viscerelor și mai ales a membranei musculare erau distruse. Așa se prezenta și duodenul și întreg tractul intestinal. Splina, cu un aspect cenușiu-rugos, în totalitate moale.

În mijlocul acestui **dezastru general**, ficatul, organ important, nu prezintă nicio alterare importantă în substanța sa. Frapați de toate aceste fenomene noi ne-am grăbit să culegem conținutul gastric pentru a face un examen special. În consecință, la 24 al aceleași luni ne-am dus la dl. dr. farmacist al orașului pentru a face o analiză al acestui conținut. După ce timp îndelungat l-am macerat în apă distilată pentru decolorare l-am trecut prin cărbune pulverizat.

După aceea noi am acționat cu mijloacele următoare în supoziția că conținutul gastric ar conține sublimat coroziv:

1. cu soluții de potasiu,
2. cu amoniac lichid,
3. cu prusiatul de potasiu și fier,
4. cu nitrat de argint.

Primii patru reactivi nu au dat niciun rezultat dar soluția de nitrat de argint a produs o certă precipitație în lichid, ceea ce ne-a condus către unele supoziții și de aceea am mai reluat analizele ulterior, data următoare fiind încredințate farmacistului. La următoarea întâlnire noi am reluat munca noastră în maniera următoare:

1. Am vărsat o parte din lichid într-un pahar și după ce l-am încălzit am pus o lamă de cupru purificat. Niciun rezultat.

2. Foițe de aur au fost puse într-altă parte, în același lichid, dar și acest metal a rămas intact.

3. O altă parte din acest lichid a fost amestecată cu eter sulfuric și a fost decantat, s-a vărsat apoi o mică cantitate de nitrat de argint fără a se obține niciun rezultat.

În sfârșit, acționând comparativ asupra unei soluții de sublimat coroziv făcută special cu toți reactivii mai sus relatați, noi am obținut constant același rezultat, știind că mercurul este parte constituantă a sublimatului coroziv. Mijloacele analoage au fost puse în folosință pentru a descoperi existența altor otrăvuri presupuse și în mod special a arsenicului, dar toate au rămas fără rezultat.

După toate acestea se poate spune că dl. Anastase Bekeri a murit printr-un atac de apoplexie, nefiind vorba de o moarte violentă. Astfel pe de o parte calcificarea importantă a mai multor vase sanguine, afecțiunea cronică nu mai puțin importantă a pleurei, a tractului digestiv și pe de altă parte congestia activă recentă a creierului, reprezintă rezultatul autopsiei noastre”.

Această primă autopsie cu caracter medico-legal făcută la noi, cu toate inadvertențele metodologice și de concepție, este exhaustivă, cercetările pe cadavru fiind completate cu cercetări de laborator, pentru ca să dispară orice bănuială de moarte

violentă prin otrăvire (Beliș, 1995).

La 26 ianuarie 1834 găsim relatarea unei alte autopsii medico-legale făcute în incinta bisericii Sărindari. De asemenea, o întâmplare petrecută la 3 noiembrie 1834 atrage atenția în mod deosebit. Pe atunci domnitorul Alexandru Ghika poruncește ca dl. Estiotti – mai marele doctor al Principatului și medicul șef al carantinelor, împreună cu domnii Gheorghe Popa, Dimitrie Paciurea, Vasile Formian și Spor, medici ai orașului București să fie cu toți destituiți din slujbele lor pe motiv că au efectuat ***o autopsie înainte ca să se împlinescă 24 de ore de la moarte***. Decedata era fata căminarului Iorgu Văcărescu în vârstă de 17 ani, care a murit datorită unei afecțiuni peritoneale și căreia i s-a făcut autopsia înainte de 24 de ore de la moarte. Căminarul Văcărescu s-a plâns domnitorului, care în consecință a dat ordin Sfatului Administrativ să-i destituie pe cei care efectuaseră *aparent* prematur autopsia respectivă.

Sfatul Administrativ efectuează o anchetă și cere lămuriri asupra acestei împrejurări unor doctori care nu erau implicați în acest caz. Aceștia trimit un raport scris în grecește în care explică împrejurările morții, siguranța diagnosticului și necesitatea absolută de a se fi îngropat cât mai repede cadavrul, care era plin de puroi. Pentru a întări cât mai mult spusele lor ei trimit și copia actului medico-legal încheiat de către cei cinci medici care au efectuat și asistat autopsia:

„Vârsta 17 ani: Statura mijlocie, temperament limfatic, culoare cadaverică, marginile abdomenului sunt sonore cu pete vineți către mijlocul abdomenului. În dreapta o cicatrice din care se scurge mai mult de trei ocale de puroi și sânge murdar. La deschiderea abdomenului se scurge foarte mult puroi din dreptul cicatricei exterioare, amestecat cu sânge și gaze puturoase. Stomahul putrezit. Splina mare: în dreptul ei o altă cicatrice cât un icoșar de argint. Se mai văd și două fistule cu tract din afară înăuntru de dată veche. Inima și rinichii normali. Cauza morții se datorește ruperii stomahului?” Pe baza acestor explicații domnitorul a renunțat la destituire și a consfințit medicii împlicinați pe posturile lor.

Printre documentele trecutului găsim și o primă părere sau expertiză medicală autorizată. Ea datează din anul 1803 și este semnată de un „*tirah*” adică un chirurg. Atunci a fost prins un hoț și, pentru ca să-i divulge pe tovarășii săi complici, un zăpciu l-a ars „*pre pânțele și pre pepi*” așa de tare că a fost nevoie să fie internat în spitalul Colțea. Auzind domnitorul Constantin Ipsilanti această întâmplare, el cere informații de la chirurgul care-l îngrijea. Acesta a comunicat în scris „*că l-am găsit ars dedesuptul buricului, lângă deșert, cât o față de taler; asemenea și deasupra țâțelor cum și la picior*” după care spune că „*de rănilor arsurilor s-a silit de l-a vindecat dar acum se află pătîmind de lungoare*”. Iată așadar, datele unui prim act care schițează expertiza medicală modernă.

În anul 1833 are loc o cercetare cu caracter medico-legal făcută de doi doctori, o cercetare cu caracter de improvizație: un negustor din Zimnicea, *Tănase Greco* ar fi dat o palmă unui băiat de prăvălie care a murit. Doctorul carantinei din Zimnicea, Daniel

Homor a comunicat subcârmuitorului plășii (regiunii) Marginea că „*m-am dus la acel copil ce au murit și vizitarisindu-l am cunoscut că moartea îi este din palma ce i-au dat găsindu-i urechile amândouă vinete; și se vede că dintr-aceasta sperându-se copilul l-au găsit epilepsia din care s-au pricinuit și-a lui moarte, iar vreo altă lipicioasă boală nu s-a ivit*”. Ultima formulare dovedește că cercetarea s-a făcut în speță pentru a stabili dacă nu cumva moartea s-ar datora vreunei boli cu caracter contagios. Această întâmplare a fost apoi adusă la cunoștința Procurorului Curții criminale care prin mijlocirea Divanului la 12 iunie 1833 cere avizul Comitetului Carantinelor, adică celei mai superioare autorități sanitare din acea vreme, asupra concluziilor doctorului Homor:

„... a face judecată asupra raportului ce poate Divanul, să orânduiască cu nume de ucigaș pe acel Tănase Neguțătorul, ce zice doctorul că dintr-o palmă a lui l-au găsit epilepsia pe acel copil și a murit, când Tănase o tăgăduiește aceasta. Și doctorul nu să vede să fi avut nicăieri vreo încredințare că pârâțul a dat palma copilului și directi aceea a murit, mai ales că numai dintr-o palmă nu putea învineți urechile copilului și pentru chibzuința ce se va face să fu cinstit cu răspuns”. Comitetul carantinelor a însărcinat pe Daniel Homor din Zimnicea și pe dr. Henec, doctor numit la Turnu, să cerceteze împreună cauza morții.

Cele dintâi analize chimice cu caracter medico-legal le întâlnim începând cu anul 1833. În data de 10 aprilie 1833 doctorul carantinei *Ibrăila*, Constantin Hepites face un raport către Comitetul carantinelor în care denunță cazurile de otrăviri constatate și analizate de el însuși (Beliș, 1995).

Începuturile medicinei legale academice de la noi

În anul 1856, Carol Davila înființează *Școala de chirurgie* care va lua ulterior numele de **Școala Națională de medicină și farmacie**. Aici s-a predat și medicină legală. Pentru organizarea învățământului și a practicii medico-legale, pentru conducerea și coordonarea muncii și activității medicului legist, s-a apelat la instrucțiuni (*legiuiri*) care cuprindeau toate îndatoririle ce le reveneau acestora (Brătescu, 1983).

Astfel, în anul 1862 ele sunt publicate în *Monitorul Medical*, sub forma unor „*Instrucțiuni pentru medicul legistu al capitalei București*”. Această „*lege*” semnată de „*Inspectoru generalu Davila*” cuprindea 18 articole.

Conform articolului 3, medicul legist al Capitalei „*este totdeodată Membru al Consiliului Medicalu Superioru și profesor de medicină legală la Școala Națională de Medicină*”, iar „*missia Medicului legist al Capitalei d'a dirija lucrările medico-legale în Raionul Capitalei și d'a refera Consiliului Medicalu Superioru asupra lucrărilor medico-legale care se revizuesc de către Consiliul Medicalu Superioru*” o găsim la articolul 4 al legii respective (Beliș, 1995).

De asemenea, medicul legist era obligat să „*întrebuințeze mijloacele materiale care îi oferă postulul său pentru învățătura practică a elevilor în lucrările medico-legale*”.

Fig. 3 Carol Davila (1828-1884)

Totodată, medicul legist avea obligația de a face cercetări medico-legale în caz de răniri periculoase, otrăviri, asupra cadavrelor, violurilor, avorturilor, sarcinii, nașterii, facultăților mintale, asupra „*putinților ori neputinților sexuale*”.

Legistul va trebui să studieze toate actele medico-legale și să trimită un referat Consiliului medical superior. În aceste instrucțiuni sunt stabilite o serie de reguli privind și desfășurarea învățământului practic al medicinei legale de către studenți. Astfel, în articolul 13, este stabilit ca „*toate cercetările medico-legale din raionul Capitalei care se fac sub direcția Medicului legist*” să se desfășoare la o oră fixă pentru a permite participarea integrală a „*elevilor clasei superioare a Școlii de medicină desemnați de către director să asiste la cercetări*”.

La fiecare cercetare un alt elev va îndeplini funcția de secretar al Comisiei medico-legale (articolul 14), iar articolul 15 prevedea că toate „*autopsiile legale se vor face cu ajutorul elevilor*”. În ceea ce privește evidența cazurilor cercetate, articolul 16 prevedea ca acestea să fie înregistrate în două registre care cuprindeau:

- *Numele medicului ori medicilor care au semnat actul medico-legal;*
- *Numele și adresa individului asupra căruia s-a făcut „cercetarea”;*
- *Rezultatul cercetării pe scurt;*
- „*Părerăa Consiliului Medical Superior*”.

În nr. 27 al *Monitorului Medical* din același an sunt redactate „*Instrucțiuni pentru Medicii primari ai Districtelor*”. Se prevedea explicit că medicul districtului trebuie să fie medic legist. În atribuțiile sale intră cercetările medico-legale asupra cadavrelor, rănilor, violurilor, otrăvirilor, sarcinii, nașterii, avortului, *facultăților mintale*, potenței sexuale (Buda, Beliș, 2011).

Un punct important al acestei legi și anume cel în care se specifică că Medicul legist al Capitalei trebuie să fie totodată și „*Profesor de medicină legală la Școala Națională de Medicină*” nu a fost respectat decât până în anul 1865, atunci când postul de medic legist al Capitalei (ocupat și de igienistul Iacob Felix) a fost suprimat astfel că învățământul medicinei legale nu s-a mai făcut și cu aplicare practică, așa cum prevedeau instrucțiunile menționate. Această situație dificilă va fi moștenită de Alexandru Sutz (1837-1919), doctor în medicină al facultăților din Atena și Paris, și profesor de medicină legală și psihiatrie din anul 1879 la Facultatea de medicină din București. Schimbarea radicală începe însă odată cu Mina Minovici (1857-1933), creatorul școlii românești moderne de medicină legală (Majuru, 2005), prin scindarea catedrei universitare în două discipline autonome, *medicina legală* și *psihiatria* și, mai ales, odată cu inaugurarea, în anul 1892, a modernului *Institut Medico-Legal*, Morga orașului București de pe strada Căuzași.

N.B. Textul a apărut într-o formă inițială în *Noema*, vol. X, 2011, 389-400.

Bibliografie

- Barbu, G., 1967, *Arta vindecării în Bucureștii de odinioară*, Editura Științifică, București.
- Beliș, V., 1995, „Definiția, preocupările, istoricul și organizarea Medicinii Legale”, în Beliș, V. (sub red.) *Tratat de Medicină Legală*, Editura Medicală, vol. I, București, 7-38.
- Bologa, V. L., Milcu., Șt., 1972, *Istoria medicinei românești*, Editura Medicală, București, 216, 260, 267.
- Brătescu, G., 1979, *Tinerețea lui Carol Davila*, Editura Albatros, București.
- Brătescu, G. (sub red.), 1983, *Momente din trecutul medicinei*, Editura Medicală, București.
- Bujoreanu, I. M., 1885, *Colecțiune de legiurile Romaniei vechi și cele noi, 1873-1885*, Tipografia Academiei Române, vol. III, Pravila lui Matei Basarab, 1652, cap. 33, 403.
- Buda, O., Beliș, V., 2011, „Începuturile medicinei legale în România”, *Noema*, vol. X, 389-400.
- Clark, M., Crawford, C. (eds.) 1994, *Legal medicine in history*, Cambridge History of Medicine series, Cambridge University Press, pp. XI, 364.
- Curran, W. J., 1980, *History and development*, in: *Modern Legal Medicine, Psychiatry, and Forensic Science*. Edited by Curran, W. J., McGarry, A. L., Petty, C.S. F.A. Davis Co. Philadelphia, 1-26.
- Gomoiu, V., 1923, *Din istoria medicinei și a învățământului medical în România înainte de 1870*, Tipografia Cultura, București, 109 și 120-121.
- Iftimovici, R., 2008, *Istoria universală a medicinei și farmaciei*, Editura Academiei, București.

- Ilea, T., Ghelerter, I., Duțescu, B., 1963, *Învățământul medical și farmaceutic din București. De la începuturi până în prezent*, Institutul de Medicină și Farmacie, București.
- Majuru, A., 2005, *Familia Minovici, univers spiritual*, Editura Institutului Cultural Român, București.
- Milcu, Șt., Duțescu, B. (sub red.), 1980, *Istoria științelor în România: Medicina*, Editura Academiei, București.
- Minovici, M., 1928, *Teaching and Practise of Legal Medicine in Romania*, in *Methods and Problems of Medical Education*, Ninth Series, The Rockefeller Foundation, New York.
- Samarian, P. G., 1932, *Medicina și farmacia în trecutul românesc, 1382-1775*, vol. I, Tipografia Modernă, Călărași.
- Sanbar, S., 2004, *Legal medicine: historical roots and current status*, in *Legal Medicine* (ed. a 6-a). Edited by Sander. C.V. Mosby, St. Louis, 3-11.
- Smith, S., 1954, *The history and development of legal medicine*, in *Legal Medicine*. Edited by Gradwohl R.B. C.V. Mosby, St. Louis, 1-19.
- Ursea, N., (sub red.), 2009, *Enciclopedie medicală românească, I-V*, Editura Universitară Carol Davila, București.
- Vătămanu, N., 1966, *De la începuturile medicinei românești*, Editura Științifică, București.
- Vătămanu, N., Brătescu, G., 1975, *O istorie a medicinei*, Editura Albatros, București.